

Paramos smulkiajam ir vidutiniam verslui administravimo Lietuvoje europinis kontekstas

Liudas Mažylis

Vytauto Didžiojo universitetas
Gedimino g. 44, 44246, Kaunas

Straipsnyje nagrinėjama Europos Sąjungos smulkiojo ir vidutinio verslo politikos nuostatų įtaka viešųjų institucijų, administruojančių smulkųjų ir vidutinį verslą Lietuvoje, raidai. Lyginami mažos ir vidutinės įmonės kriterijai Europos Sąjungoje, aptariama šių kriterijų kaita Lietuvoje. Analizuojamos institucijos, išskiriami jų raidos etapai. Aptariamos viešojo sektoriaus paramos smulkiajam ir vidutiniam verslui sistemos kūrimo problemos. Apibūdinami tiesioginės (PHARE programa) ir netiesioginės (derybos dėl narystės) Europos Sąjungos įtakos instrumentai. Parodyta, kad nors parama mažoms ir vidutinėms įmonėms kiekybine išraiška nuolat didėja, tobulėja jos teikimo formos, ji nėra pakankama, kad būtų pasipriešinama ir Bendrijos, ir išorinių rinkos jėgų veikimui.

Raktažodžiai: *Europos Sąjunga, administravimas, parama smulkiajam ir vidutiniam verslui, PHARE*
Keywords: *European Union, administration, support for small and medium business, PHARE.*

1. Įvadas

Paskutiniaisiais dvidešimtojo amžiaus dešimtmečiais požiūris į smulkųjų ir vidutinį verslą (SVV), jo santykį su viešuoju sektoriumi kardinaliai pasikeitė. Didžiąją dvidešimtojo šimtmečio dalį atrodė, kad smulkusis verslas yra išstumtas į modernios ekonomikos užribį, o pasaulio ekonomika ir gerovė priklauso nuo didžiųjų kompanijų ir veiklos sėkmingumo. Tik SVV įtakos ekonomikai analizė parodė, kad būtent smulkiojo ir vidutinio verslo sektoriuje sukuriama didžioji dalis naujų darbo vietų. Tai tapo pagrindiniu argumentu, jog Vyriausybė turi daryti viską, kad tokios įmonės kurtųsi, funkcionuotų ir augtų [19]. Pasidarė akivaizdu, kad mažos įmonės lengviau perima naujoves, yra mobilesnes ir greičiau prisitaiko prie kintamos aplinkos, palengvina ekonominių išteklių perkėlimą iš smunkančių į besiplėtojančius sektorius. Taip veikdamos struktūrinius šalies pokyčius, tampa atsinaujinimo varikliu. Tad ir Europos Bendrijoje susirūpinta smulkiuoju ir vidutiniu verslu, verslininkystės skatinimu. Netrukus rimtą dėmesį smulkio-

jo ir vidutinio verslo plėtrai pradėta skirti ir Vidurio bei Rytų Europoje.

Lietuvoje įvairiose šiai temai skirtose publikacijose buvo nagrinėjama verslo aplinka, SVV svarba ekonomikai, mažų ir vidutinių įmonių skaičiaus dinamika, pagrindinės kliūtys SVV plėtrai, prognozuojama, kokia bus Lietuvos įmonių ateitis, įstojus į ES. Lyginama valstybės parama inovacinei veiklai valstybėse – Europos Sąjungos (ES) senbuvėse ir naujokėse [9], mažų ir vidutinių įmonių galimybės konkuruoti [18]. Tačiau nebuvo sistemškai analizuojamas Europos Sąjungoje egzistuojančių SVV politikos nuostatų poveikis viešųjų institucijų, administruojančių SVV Lietuvoje, raidai, nesigilinta, kas nulėmė būtent tokios SVV politikos formavimą ir įgyvendinimą ir koks vaidmuo šioje srityje tenka Lietuvos integracijai į Europos Sąjungą.

Todėl šio straipsnio tikslas – išanalizuoti ES SVV politikos nuostatas ir įvertinti jų poveikį Lietuvos SVV reglamentuojančios įstatyminės bazės bei SVV politiką įgyvendinančių institucijų raidos, finansinės paramos pokyčiams kaip veiksniams, lemiantiems SVV plėtrą Lietuvoje.

1. Europos Sąjungos smulkiojo ir vidutinio verslo politika

Pagrindinis smulkiojo ir vidutinio verslo politikos instrumentas - parama tam tikro dydžio įmonėms. Tad,

Liudas Mažylis – Vytauto Didžiojo universiteto Politikos mokslų ir diplomatijos instituto direktoriaus pavaduotojas, docentas, socialinių mokslų daktaras.
El. paštas: liudas_mazyлис@fc.vdu.lt

Straipsnis įteiktas redakcijai 2006 m. vasario mėn.; recenzuotas; parengtas spaudai 2006 m. gegužės mėn.

siekiant tokios politikos efektyvumo ir paramos koordinavimo, reikėjo apibrėžti, kokia įmonė yra maža, vidutinė ar stambi. Iki 1997 metų kiekviena ES valstybė narė savaip apibrėžė mažas ir vidutines įmones (MVĮ). Tik 1996 m. balandžio 6 d. Europos Komisija rekomendacijoje 96/280/EB pateikė skirstymą į mikroįmones, mažas įmones ir vidutinio dydžio įmones pagal jų darbuotojų skaičių, metinę apyvartą ar balansinę turto vertę bei jų nepriklausomumą. 2003 m. gegužės mėnesį, po ilgų ir išsamių viešų konsultacijų, vykusių

2001–2002 metais, priimtas naujas ES mikro, mažų ir vidutinių įmonių apibrėžimas, įsigaliojęs 2005 m. sausio 1 d. Pagal tas ES rekomendacijas įmonė laikoma mikroįmone, kurioje yra ne daugiau kaip 10, maža įmone, turinčia ne daugiau kaip 50, o vidutinė – ne daugiau kaip 250 darbuotojų. Įvertinus infliaciją ir produktyvumo augimą, mažoms ir vidutinėms įmonėms 2003 m. rekomendacijoje padidintos metinių pajamų ir turto balansinės vertės ribos. Papildomai šis kriterijus pritaikytas ir mikroįmonėms (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Mažų ir vidutinių įmonių kriterijų palyginimas pagal 96/280/EB ir 2003/361/EB

<i>Įmonės kategorija</i>	<i>Darbuotojų skaičius pagal 96/280/EB</i>	<i>Darbuotojų skaičius pagal 2003/361/EB</i>	<i>Metinės pajamos (mln. eurų) arba turto balansinė vertė (mln. eurų) pagal 96/280/EB</i>	<i>Metinės pajamos (mln. eurų) arba turto balansinė vertė (mln. eurų) pagal 2003/361/EB</i>
Vidutinė	<250	<250	<=40 <=27	<=50 <=43
Maža	<50	<50	<=7 <=5	<=10 <=10
Mikro	<10	<10	nebuvo apibrėžta nebuvo apibrėžta	<=2 <=2

Šaltinis: Europos Komisijos rekomendacijos dėl mažų ir vidutinių įmonių apibrėžimo 96/280/EB ir 2003/361/EB. <http://www.europa.eu.int>

Ir 1996 metų, ir 2003 metų Europos Komisijos rekomendacijose MVĮ taikomas nepriklausomumo kriterijus. MVĮ ne daugiau kaip 25 proc. įstatinio kapitalo ar balsavimo teisę suteikiančių akcijų gali priklausyti vienai ar kelioms didelėms įmonėms, kurios nepriklauso mažų ir vidutinių įmonių kategorijai. Mažų ir vidutinių įmonių apibrėžimo kriterijai yra rekomendacinio pobūdžio, tačiau jie tampa privalomi teikiant valstybės paramą.

Priėmus sprendimą dėl mažų ir vidutinių įmonių apibrėžimo, atsirado galimybė teikti kryptingą paramą mažoms ir vidutinėms įmonėms. Tačiau vien tik apibrėžti MVĮ kriterijus nepakako. Europos šalys pasižymi daugybe verslą reguliuojančių ir jo plėtrą varžančių barjerų, tad 1997 m. priimtas ES Tarybos sprendimas 97/15/EB dėl trečiosios daugiametės programos ES MVĮ (1997 - 2000), kuria siekiama supaprastinti ir patobulinti verslo aplinkos administravimą ir reguliavimą, gerinti finansines sąlygas įmonėms, padėti MVĮ pasiekti, kad jų strategijos taptų europietiškos ir tarptautinės, skatinti MVĮ konkurencingumą ir gerinti jų galimybes naudotis mokslo tyrimais, naujovėmis ir kvalifikacijos kėlimu. 2000 m. gruodžio mėn., išlaikant politikos tęstinumą, patvirtinta naujoji daugiametė programa 2000/819/EB įmonėms (ypač MVĮ) ir verslininkystei.

Pripažinus MVĮ svarbą ekonomikai, ES ypatingas dėmesys skiriamas mažoms inovacinėms ir kuriančioms darbo vietas įmonėms, remiama šių investicinė veikla, gerinamos sąlygos gauti finansinių lėšų. 1998 m. patvirtinta finansinės paramos inovacinėms ir kuriančioms darbo vietas mažoms ir vidutinėms įmonėms programa [3]. 2000 m. birželio mėn. Feiroje įvykusiame Europos viršūnių tarybos susitikime pritarta *Europos mažųjų įmonių chartijai*, kuria siekiama sukurti kuo geriausias sąlygas smulkiąjam verslui plėtoti ir verslininkystės poreikiams tenkinti. Ypatingas dėmesys skiriamas verslininkams šviesti ir mokyti, sparčiau steigti naujas įmones, įstatymams ir kitiems teisės aktams tobulinti, įgūdžiams ugdyti, elektroniniam ryšiui plėtoti, bendrosios rinkos privalumams išnaudoti, mokesčiams ir finansinei sistemai tobulinti, mažų įmonių technologiniam pajėgumui didinti, e.verslo modeliams diegti ir aukščiausio lygio smulkiąjam verslui remti, efektyviau atstovauti mažų įmonių interesams ES bei nacionaliniu lygiu [6]. Šiai *Chartijai* 2002 m. pritarė ir valstybės – ES kandidatės, pasirašydamos Mariboro deklaraciją ir išsipareigodamos teikti pažangos ataskaitas.

Skatindama MVĮ plėtrą Europos Bendrijoje, Europos Komisija kaip vieną svarbiausių uždavinių išskėlė politinį tikslą skatinti verslumą ir priėmė keletą būtinų šiam tikslui pasiekti politinių bei administracinių priemonių. Pripažinta, kad SVV plėtrai užtikrinti, reikia konsultuoti ir teikti informaciją verslininkams, teikti specializuotas mokymo ir švietimo paslaugas, supaprastinti mokesčių sistemą, gerinti priėjimą prie finansinių paslaugų [2]. Verslininkystė pripažinta ekonominio augimo, konkurencingumo ir darbo vietų kūrimo varomąja jėga. 2002 m. Barselonoje nutarta parengti *Žaliąją knygą* apie verslininkystę Europoje, kurioje nagrinėjama, kodėl taip maža žmonių pasiryžta pradėti savo verslą, kodėl taip nedaug Europos įmonių rodo augimo tendencijas, bei kodėl tos augimo tendencijos tokios lėtos. Siekiama paskatinti diskusijas, kokia turi būti verslininkystę skatinanti politika ateityje [15].

Tai rodo, kad pastarąjį dešimtmetį dėmesys SVV Europos Sąjungoje tik didėjo, buvo siekiama sukurti palankią aplinką SVĮ vystymuisi, stiprinti tokių įmonių konkurencingumą. O *Žaliosios knygos* priėmimas įrodo šio dėmesio tęstinumą. Tačiau valstybės narės pačios turi sudaryti palankias sąlygas smulkiojo ir vidutinio verslo plėtrai, Bendrija tik papildo valstybių narių pastangas.

2. Europos Sąjungos poveikis Lietuvos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros politikos įstatyminei bazei

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę ir einant į rinkos ekonomiką, Lietuvoje pradėjo kurtis nauji verslo subjektai. Jų veiklą teko teisiškai reglamentuoti. Tuo metu Europos Bendrijoje dar nebuvo vieno MVĮ apibrėžimo, tad Lietuva „mažos“ įmonės statusą pirmą kartą apibrėžė savaip, tik pagal darbuotojų skaičių - iki 100 darbuotojų. Pagal 1991 m. *LR Mažųjų įmonių įstatymą* (Žin., 1992, Nr. 2-20) nuo 1992 m. pradžios pradėtos registruoti mažos įmonės, tačiau mokesstinėmis lengvatomis galėjo naudotis tik tos įmonės, kuriose darbuotojų skaičius neviršijo 50. Tad pirmasis mažų įmonių apibrėžimas neteko prasmės [1].

Lietuvos valdžios institucijas daugiau dėmesio skirti SVV plėtrai paskatino 1993 m. pradėta teikti PHARE programos parama. 1995 m. buvo parengta *SVV plėtros programa* (Žin., 1995, Nr. 23-541), priimtas *Mažųjų įmonių įstatymas* (Žin., 1995, Nr. 35-859). Nors pagal šį įstatymą galimybė gauti mokesstinę lengvatą buvo susieta su įmonės dydžiu, *SVV plėtros programa* nenumatė realių priemonių SVV plėtrai, o ir numatytos priemonės per nustaty-

tą laiką nebuvo įgyvendintos [22]. Lietuvos valdžios nesugebėjimas aiškiai apibrėžti nacionalinius prioritetus, suformuluoti aiškiai verslo plėtojimo strategiją, ekonomikos transformacijos metu atsirandančių ekonominių procesų įstatyminio reguliavimo vėlavimas, įstatyminės bazės kaita, painumas ir prieštaringumas, mokesstinės sistemos verslo plėtrai nepalankumas sąlygojo, kad realiai Lietuvoje SVV plėtros politika buvo nevykdoma [2].

Reaguojant į verslo organizacijų spaudimą bei Europos Sąjungoje didėjantį dėmesį SVV, 1998 m. parengta antroji *SVV plėtros programa* ir jos įgyvendinimo gairės (Žin., 1998, Nr. 5-90), kurioje numatytos konkrečios priemonės SVV plėtros tikslams pasiekti, numatytos panašios ES taikomos paramos verslui priemonės: bendros paramos SVV sektoriaus plėtrai teikimo sistemos suformavimas bei paskolų SVV garantijų institucijos įsteigimas. Siekiant skatinti SVV plėtrą, 1998 m. priimtas *Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymas* (Žin., 1998, Nr.109-2993) galiausiai atskyrė SVV nuo stambaus verslo ir išskyrė, kaip ir EK rekomendacijoje, tris įmonių tipus: mikro (individualios įmonės), mažas (iki 9 darbuotojų) ir vidutinės (iki 49 darbuotojų) įmonės, tačiau juo, dirbtinai sumažinus vidutinių įmonių dydį, buvo nukrypstama nuo ES verslo įmonių skirstymo kriterijų [22, p.43]. Be to, *Įstatyme* oficialiai neįvardytas įmonės nepriklausomumo kriterijus, nors buvo numatyti apribojimai kai kurioms įmonėms naudotis valstybės parama.

2000 m., prasidėjus Lietuvos derybų procesui dėl narystės ES ir preliminarai uždarius smulkiojo ir vidutinio verslo derybinį skyrių, Lietuva išpaireigojo suderinti mažų ir vidutinių įmonių apibrėžimo nuostatas su ES *acquis*. Nuo 2000 m. liepos mėnesio Vyriausybės SVV politika buvo orientuota į teisinės ir ekonominės aplinkos tobulinimą, finansinių galimybių gerinimą, verslo informacijos tinklo plėtrą sistemos bei gerinimą. 2003 m. pradžioje įsigaliojo naujas *SVV plėtros įstatymas* [11], kuriuo MVĮ kriterijai buvo suderinti su ES rekomendacijomis. Toks mažų ir vidutinių įmonių apibrėžimas suvienodino šių ekonominių subjektų statusą, o tai palengvino įvertinti valstybės SVV teikiamos paramos tikslingumą bei skatina verslo subjektų iniciatyvą dalyvauti įvairiuose projektuose.

Tačiau iki tol nebaigta reformuoti teisinė sistema, dar išliko biurokratinių verslo suvaržymų, nepakankamai tobula mokesčių sistema ir buhalterinė apskaita, sudėtingas mokesčių apskaičiavimo mechanizmas, netobulas mokesčių administravimas – tai pagrindinės problemos, kurias reikėjo spręsti tobulinant smulkiojo ir vidutinio verslo teisinę ir ekonominę aplinką praėjusiojo dešimtmečio pabai-

goje [2]. Nemaža dalis tų problemų išliko iki šiol. ES prisidėjo prie SVV skatinimo *Trečiąja daugiamete programa smulkioms ir vidutinėms įmonėms skatinti*, kurioje Lietuva pradėjo dalyvauti nuo 2000 m. Vėlesni Vyriausybės nutarimai numatė skatinti smulkių ir vidutinių įmonių steigimą naudojant kuo daugiau vietos materialinių ir žmonių išteklių, naujausias technologijas. 2001–2003 metais veikė naujos sudėties verslo sąlygų gerinimo ir

neraikalingų rinkos suvaržymų panaikinimo priemonių rengimo priežiūros komisija, įsteigta garantijų institucija – uždaroji akcinė bendrovė Verslo plėtros bendrovė (INVEGA), patvirtintos SVV strateginės kryptys iki 2004 m., priimti nutarimai dėl paslaugų SVV įstaigų tinklo formavimo ir valdymo. Vyriausybės dokumentai, skirti smulkiojo ir vidutinio verslo sąlygoms gerinti, nurodyti 2 lentelėje.

2 lentelė. **Smulkųjų ir vidutinį verslą reglamentuojantys teisės aktai**

<i>Teisės aktas</i>	<i>Teisės akto turinys</i>
EK rekomendacija 96/280/EB Dėl mažų ir vidutinių įmonių apibrėžimo	Pateikiami mažų ir vidutinių įmonių klasifikavimo kriterijai
ES Tarybos sprendimas dėl daugiametės įmonių ir verslininkystės, ypač mažųjų ir vidutinių įmonių, programos (2001-2005 m.) 2000/819/EB	Numatyta ES parama mažoms ir vidutinėms įmonėms
Europos mažųjų įmonių chartija	10 priemonių verslo aplinkai gerinti
LR Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymo pakeitimo įstatymas (Žin., 2002, Nr.105-4689)	Pateikiami Lietuvos smulkių ir vidutinių įmonių kriterijai
2001-07-11 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.887 „Dėl smulkaus ir vidutinio verslo plėtros“ (Žin., 2001, Nr.62-2272, 2002, Nr.53-2085, 2003, Nr.45-2021)	Įsteigiama mikrokreditus SVV subjektams, SVV paskolų garantijas bankams teikianti bendrovė INVEGA, nustatytos jos funkcijos.
2002-07-19 LR Vyriausybės nutarimas Nr.1175 „Dėl smulkaus ir vidutinio verslo plėtros iki 2004 metų strateginių kryptų ir smulkaus ir vidutinio verslo plėtros 2002-2004 metų priemonių“ (Žin., 2002, Nr.74-3174)	SVV plėtros strateginiai tikslai: užtikrinti prioritetinį SVV sektoriaus plėtojimą, skatinti SVV sektoriaus integraciją į ES ekonominę erdvę bei numatomos įgyvendinimo priemonės
2003-01-09 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.4 „Dėl valstybės neremtinės veiklos rūšių sąrašo patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr.4-118)	Išvardijamos valstybės neremtinės veiklos rūšys (pvz., medžioklės, gėrimų ir tabako gaminių gamybos, teisinė veikla ir kita)
LR ūkio ministro įsakymas Nr. 4-75 „Dėl paslaugų smulkiam ir vidutiniam verslui įstaigų finansavimo“ (Žin., 2003, Nr.22-929, 2003, Nr.52-2351, 2004, Nr.40-1314)	Nustatoma lėšų skyrimo tinklo įstaigų paslaugų verslui programoms tvarka bei lėšų skyrimo tinklo įstaigoms steigti ir plėsti tvarka.
2003-02-24 Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymas Nr.4-74 „Dėl paslaugų smulkiam ir vidutiniam verslui įstaigų tinklo formavimo, valdymo ir finansavimo pagrindinių principų“	Nustatomi paslaugų smulkiam ir vidutiniam verslui tinklo įstaigų formavimo, valdymo, finansavimo tvarka, atsakingų institucijų funkcijos
2003-02-26 LR ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos finansų ministro įsakymas Nr.4-85/1K-052 „Dėl smulkaus ir vidutinio verslo subjektų vidutinio sąrašinio metinio darbuotojų skaičiaus apskaičiavimo tvarkos patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr.23-977)	Nurodoma formulė, kuria remiantis nustatomas vidutinis sąrašinis metinis darbuotojų skaičius
2003-05-26 LR ūkio ministro įsakymas Nr.4-203 „Dėl tinklo įstaigų atsiskaitymo už paslaugų verslui programos vykdymą tvarkos patvirtinimą“	Nustatyta paslaugų verslui programos vykdymo priežiūros tvarka bei atsiskaitymo už programos vykdymo tvarka
2005-10-19 d. LR Vyriausybės nutarimas Nr. 1104 „Dėl Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros iki 2008 metų strateginių kryptų aprašo ir smulkaus ir vidutinio verslo plėtros 2005-2008 metų priemonių aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2005-10-22, Nr.126-4491)	Pateikiami paramos smulkiam ir vidutiniam verslui prioritetai
2005-11-02 d. LR Vyriausybės nutarimas Nr.1185 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 887 "Dėl smulkaus ir vidutinio verslo plėtros" pakeitimo“, Valstybės žinios: 2005-11-05 Nr.131-4734	Išplečiamas paramos instrumentų sąrašas

Integruojantis į ES, teisinė bazė buvo derinama prie ES *acquis*, siekta didinti įmonių konkurencingumą, užtikrinti pradėtų priemonių įgyvendinimo tęstinumą. Teisinės bazės tobulinimas turėjo sudaryti palankesnę aplinką smulkiąjam ir vidutiniam verslui plėtoti, tačiau iš tiesų tai tėra būtinos bendriausio pobūdžio prielaidos, o praktiškai juos įgyvendinti dažnai trūkdavo konkrečių instrumentų. Jau 2002 m. *Europos Komisijos reguliariajame pranešime apie Lietuvos pažangą siekiant narystės ES* pabrėžiama, kad Lietuva padarė žymią pažangą mažų ir vidutinių įmonių srityje, teisinė bazė yra pakankama smulkiąjam verslui plėtoti, SVV politika įgyvendinama gerai. Tačiau tame pačiame dokumente taip pat pažymima, kad turi būti stiprinamas aplinkos palankumas verslui ir sudarytos geresnės smulkaus ir vidutinio verslo finansavimo galimybės. Be to, Lietuva, pasirašiusi *Europos mažųjų įmonių chartiją*, įsipareigojo toliau dėti pastangas tobulinant verslo aplinką.

3. Smulkiąjo ir vidutinio verslo plėtos administravimo institucijų kaita Lietuvoje

Kaip minėta, Vyriausybė ne kartą deklaravo, kad SVV plėtra yra jos prioritetas, tačiau realiai tai įgyvendinti sekėsi sunkiau. Komplicuota ekonominė situacija, sumažėjęs eksportas ir pelningumas bei menka vartotojų perkamoji galia pirmaisiais metais po nepriklausomybės atkūrimo sudarė nepalankias sąlygas smulkiąjam ir vidutiniam verslui vystytis. Paramos verslui institucijų kūrimą skatino ES PHARE programa, tačiau problemų nuolat kėlė nepakankami administraciniai institucijų gebėjimai.

Ūkio ministerija tapo pagrindinė institucija, atsakinga už įmonių ir SVV politikos formavimą bei koordinavimą. Kad geriau atliktų šias funkcijas, ministerijos Pramonės ir verslo departamente 1999 m. pradžioje buvo įkurtas SVV skyrius, kurio prerogatyva – norminių teisės aktų rengimas, teisės derinimas su ES *acquis*, paslaugų verslui plėtos politikos ir jos įgyvendinimo strategijos formavimas, tinklo įstaigų priežiūra ir vertinimo sistemos principų rengimas, o nuo 2002 m. antrojo ketvirčio - dalyvavimo *ES daugiametėje programoje smulkioms ir vidutinėms įmonėms* koordinavimas. Stiprinant administracinius gebėjimus, gausėjo skyriaus darbuotojų skaičius.

Verslo plėtojimo tarybos įsteigimas 1997 m. siejamas su siekiu užtikrinti SVV skatinimo ir Eksperto skatinimo fondų lėšų panaudojimo efektyvumą. Jos atsakomybė - priiminėti spren-

dimus dėl specialiųjų programų lėšų panaudojimo, analizuoti ir vertinti verslo plėtos problemas, teikti pasiūlymus dėl esamų ar rengiamų norminių teisės aktų poveikio verslo plėtrai, spręsti kitus su verslo plėtojimu susijusius klausimus [29]. Nuo Tarybos įsteigimo vis daugiau institucijų ir organizacijų, suinteresuotų SVV plėtra, siunčia į ją savo atstovų. Siekiant išplėsti įvairių ekonominių ir socialinių partnerių dalyvavimą Tarybos sprendimų priėmimo procese, o ypač norint tinkamai išanalizuoti ir įvertinti pramonės, eksporto ir verslo plėtos problemas, 2001 m. Verslo plėtojimo taryboje buvo sudaryti komitetai (Eksperto plėtos ir skatinimo; Pramonės konkurencingumo didinimo; Smulkiąjo ir vidutinio verslo bei turizmo plėtos ir skatinimo).

Lietuvos Europos mažųjų įmonių chartijos įgyvendinimo ataskaitoje [4] teigiama, kad Verslo plėtojimo taryba tampa pagrindine institucija atsakinga už pramonės ir SVV skatinimo politikos įgyvendinimą. Jos vaidmuo nuolat auga, o žymiausia pažanga padaryta, kai įkurti trys komitetai. Verslo plėtojimo tarybos vaidmens augimas lėmė, kad pradėta formuoti aiškesnė SVV plėtos politika, kuri gali būti efektyviai įgyvendinama.

Ūkio ministerijos siūlymu 1997 m. įsteigta *Tarpžinybinė taryba SVV problematikai nagrinėti*, kurios tikslas - globoti SVV, derinti prieštarigus interesus, patarti ar oponuoti Vyriausybei, žadėjusiai remti bei puoselėti smulkųjų verslą. Priežastys Steigti tokią Tarybą skatino tai, kad tuo metu su verslu susiję klausimai buvo sprendžiami daugelyje ministerijų, nepalanki buvo verslo aplinka, skaudžiausios ir sparčiausiai spęstinos verslo problemos nebuvo išaiškintos bei tiksliai suformuluotos [10].

Visų šių trijų institucijų įkūrimą sąlygojo noras aiškiau formuoti ir įgyvendinti SVV plėtos politiką. Tai skatino ir ryškus paramos ES poveikis. Atsižvelgiant į ES PHARE smulkiąjo ir vidutinio verslo plėtojimo projekto Lietuvoje rekomendacijas ir siekiant sudaryti palankias sąlygas smulkiąjam ir vidutiniam verslui plėtoti, 1996 m. buvo įkurta nepelno organizacija *Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtos agentūra* (LSVVA). Šios organizacijos tikslas - pagerinti ir skatinti smulkųjų ir vidutinį verslą, koordinuoti vykdomus projektus ir programas, nagrinėti ekonomines ir teises sąlygas, kurios padėtų ir skatintų smulkųjų ir vidutinį verslą. Tačiau valstybės ir PHARE skirtos lėšos buvo panaudotos neefektyviai [10]. Paaiškėjo, kad Lietuvos administracinėms struktūroms ne tik trūksta šios srities įgūdžių, bet ir nesusiformavusi SVV politikos tradicija. Teisės aktų abstraktumas, SVV

subjektų statuso kriterijų neatitikimas apsunokino programų koordinavimą. Atsižvelgiant į veiklos neefektyvumą, buvo pasiūlyta steigti priežiūros instituciją, kuri kontroliuotų, kaip naudojami verslui skatinti skiriami pinigai. 1997 m. liepos mėnesį LSVVPA reorganizuota į viešąją įstaigą, atskaitingą Ūkio ministerijai. aukščiausiu jos kolegialiu valdymo organu tapo Taryba, kuri nubrėžia strategines veiklos gaires ir atsako už LSVVPA veiklą. Taip sudaryta galimybė derinti skirtingų organizacijų atstovų pasiūlymus ir priimti geriausius sprendimus, nustatyti racionaliausias veiklos kryptis ir jų koordinavimą. Nuo pat LSVVPA įkūrimo pradžios Europos Komisija per Europos Sąjungos PHARE programas finansavo šios organizacijos veiklą ir sudarė sąlygas rengti specialistus, galinčius užtikrinti Europos Sąjungos PHARE ir kitų tarptautinių programų administravimą, monitoringą ir vertinimą.

Pagrindinė LSVVPA veikla - įvairių programų vykdymas. Vykdydama ES PHARE SVV plėtos projektą Lietuvoje, ši agentūra įgyvendino paramos pradedantiesiems verslininkams, verslo plėtos, paramos verslo inkubatoriams, didelių ir SVĮ bendradarbiavimo skatinimo, institucinės infrastruktūros stiprinimo bei elektroninės komercijos skatinimo programas [1].

Siekiant plėtoti veiklą regioniniu lygmeniu, 1999 metų liepą LSVVPA įsteigė filialą Tauragės apskrityje. Filialo veiklos tikslas – koordinuoti SVV plėtos politikos įgyvendinimą regione. Nuo 2000 metų LSVVPA gaudavo lėšų iš valstybės biudžeto ne tik pačios LSVVPA veiklos finansavimui, bet ir SVV programoms vykdyti bei buvo skiriama papildomų lėšų darbuotojams apmokyti ir reikalingiems įgūdžiams tobulinti. Ši agentūra buvo *2002–2004 metų nacionalinio plėtos plano* priemonės „Smulkaus ir vidutinio verslo paramos infrastruktūros plėtra“ įgyvendinanti institucija.

Su PHARE parama 1993-1995 metais Lietuvoje buvo sukurti pirmieji Verslo konsultaciniai centrai. Tačiau jų veiklos patirtis 1993–1997 metais parodė, kad, norint suteikti efektyvią pagalbą SVV sektoriui, SVV įmonėms turi būti pateiktas išsamus, kompleksinis paslaugų paketas, apimantis tiek finansines, tiek nefinansines paslaugas. Kitaip SVV negali atitinkamai pasinaudoti nefinansinėmis paslaugomis ir siekti finansinių paslaugų [19]. *Antroji SVV plėtos programa* (Žin., 1998, Nr. 5-90) be konkrečių verslo aplinkos gerinimo sąlygų numatė parengti verslo plėtos institucijų išvystymo projektą. Kaip priemonę SVV skatinti nuspręsta steigti verslo inkubatorius, kurie teiktų paramą pradedantiems verslininkams jų veiklos pradžioje, padėtų

naujai besikuriančioms firmoms jas subrandinti ir jų sugebėjimui prisitaikyti ir nepriklausomai veikti rinkoje. Tad dar 1998 m. buvo įregistruoti keturi verslo inkubatoriai. Per kitus dvejus metus įkurti dar du verslo inkubatoriai. Verslo inkubatorių steigimui panaudotos SVV skatinimo fondo bei PHARE projekto lėšos. Tobulinant paslaugų verslui infrastruktūrą pradėti steigti ir verslo informacijos centrai, kurie tam tikros teritorijos SVV subjektams teiktų verslo informacijos, konsultavimo paslaugas, organizuotų informacijos sklaidos renginius ir mokymus įvairiomis verslo valdymo ir plėtojimo temomis. Sėkminga pirmųjų centrų veiklos pradžia paskatino steigti naujus verslo informacijos centrus. Plėtojant viešųjų paslaugų verslui infrastruktūrą, iki 2003 metų pabaigos visose apskrityse įkurti verslo inkubatoriai arba verslo informacijos centrai: 7 verslo inkubatoriai ir 32 verslo informacijos centrų (2003 m. buvo įsteigti 12 verslo informacijos centrų).

Neseniai įsikūrusios paramos verslui įstaigos neturėjo nei patirties, nei pakankamų įgūdžių priskirtoms funkcijoms vykdyti, nepakankami buvo žmogiškieji išteklių. Reikėjo parengti metodinę medžiagą apie verslo informaciją, konsultacijas, mokymų organizavimą, apmokyti darbuotojus, formuoti įgūdžius. Vykdamas PHARE SVV plėtos projektą, verslo inkubatoriai gavo ne tik finansinę paramą: jiems buvo teikiamos konsultacijos bei vykdomi mokymai, papildytos vadovų turimos vadybos žinios, patobulinti darbo su inkubuojamomis įmonėmis įgūdžiai ir t.t. [1].

Siekiant geriau koordinuoti paslaugų SVV teikimą, 2003 m. Ūkio ministras įsakymu [25] nustatė paslaugų SVV įstaigų tinklo formavimo, valdymo ir finansavimo pagrindinius principus. Ūkio ministerijos SVV skyrius formuoja paslaugų verslui programas, kuriomis vadovaujasi paslaugų verslui tinklo įstaigos tai - verslo inkubatoriai ir verslo informacijos centrai. Paslaugų verslo programoms įgyvendinti Ūkio ministerijos SVV skyrius parengia finansinius planus, kuriuos apsvaščiusi Verslo plėtojimo taryba teikia tvirtinti Ūkio ministrui. Pagal sudarytas sutartis tarp Ūkio ministerijos, LSVVPA ir tinklo įstaigų, Ūkio ministerijos Finansų ir apskaitos skyrius vykdo mokėjimus. Už tinklo įstaigų paslaugų verslui programų priežiūrą ir vertinimą, metodinį vadovavimą tinklo įstaigoms bei tinklo įstaigų darbuotojų mokymus atsakinga LSVVPA. Paslaugų verslui tinklo įstaigos už paslaugų verslui programų įgyvendinimą pirmiausiai atsiskaito LSVVPA, o LSVVPA, įvertinusi tinklo įstaigų finansines ir veiklos ataskaitas, teikia veiklos ataskaitų suvestinę SVV skyriui, o Finansų apskaitos skyriui atsiskaito už finansus.

SVV plėtros aiškių strategijų ir verslo tradicijų nebuvimas sąlygojo, kad pagrindinės SVV politiką formuojančios ir įgyvendinančios institucijos buvo įsteigtos palyginti vėlai – 1996-1997 metais. LSVVPA, verslo inkubatoriai, verslo informacijos centrai įsteigti su PHARE programos pagalba. Įsteigtos institucijos neturėjo nei igūdžių, nei patirties skatinant SVV plėtrą Lietuvoje. Nebuvo tiesioginio SVV plėtros finansavimo iš valstybės biudžeto. Tad iki 2002 metų SVV plėtros politika nebuvo nuosekli, nors ir buvo perimti ES SVV politikos tikslai, stiprinami LSVVPA, paramos verslui institucijų administraciniai gebėjimai.

4. Smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros finansavimas: Europos Sąjungos, valstybės ir savivaldybių įnašas

Kaip minėta, ES jau nuo pirmųjų metų po nepriklausomybės atkūrimo teikė paramą Lietuvos SVV plėtrai. 1993 metais pagal pirmąją PHARE programą suteikta 3 mln. ekiu parama, o pagal antoną PHARE programą 1995 metais papildomai skirta 4 mln. ekiu lengvatinio kredito linijai SVI investicijų projektams kredituoti. Ypač svarbi PHARE parama buvo steigiant paramos verslui institucijas. Iki 2000 metų PHARE lėšos SVV skatinti pirmiausia buvo skiriamos paramos SVV infrastruktūrai vystyti bei verslui skatinti. Tiesioginė parama mažoms ir vidutinėms įmonėms nebuvo teikiama. Ir tik 1999 metų pabaigoje pradėtas vykdyti ES PHARE smulkiojo ir vidutinio verslo projektas, pagal kurį Lietuvos smulkiesiems turėjo būti skirta 3,6 mln. Lt. Tai buvo pirmasis tokio pobūdžio projektas, kurio dauguma lėšų buvo skirtos tiesiogiai remti verslui, o ne institucijoms [17]. Nacionalinės PHARE programos parėmė SVV plėtrą, perdavė pažangiąją patirtį, padarė reikšmingą įtaką kuriant vietinius verslo konsultavimo centrus [1]. 2004-2005 metams buvo numatytos 4 priemonės, iš kurių dvi skirtos turizmui, o pagal kitas dvi priemonės skirta tiesioginė parama įmonėms bei remiamos viešosios paslaugos verslui. Kiekvienai priemonei skirta po 2 mln. eurų, iš jų PHARE lėšos sudarė 6,3 mln. eurų, likusi dalis buvo nacionalinės bendro kofinansavimo lėšos. ES parama Lietuvos verslo plėtrai ypač buvo svarbi iki 1998 metų, nes iki to laiko SVV plėtros programos nebuvo susietos su finansavimu, ir tai trukdė įgyvendinti SVV plėtros politiką.

1998 m. patvirtinus SVV plėtros programos nuostatus, buvo priimtas nutarimas įsteigti Smulkiojo ir vidutinio verslo skatinimo fondą, pavedant Ūkio ministerijai atlikti šio fondo tvarkytojo funk-

cijas. SVV skatinimo fondo lėšos buvo naudojamos SVV paskolų garantijoms teikti, verslo infrastruktūrai vystyti, verslo informacinei sistemai kurti ir plėtoti, verslininkams mokyti, konsultuoti bei kitoms SVV skatinimo priemonėms įgyvendinti [5]. Tačiau 1998–2000 metais lėšų užteko tik verslo inkubatoriams ir verslo informacijos centrams įkurti ir išlaikyti. Panaikinus SVV skatinimo fondą, pereita prie SVV plėtros finansavimo iš SVV plėtros ir skatinimo strategijos įgyvendinimo specialiosios programos lėšų, o finansavimo situacija pagerėjo. Didžioji dalis lėšų skiriama paslaugų verslui finansuoti. Tad 2003 metais, kai buvo įsteigta net 12 verslo informacijos centrų ir dar vienas verslo inkubatorius, iš valstybės biudžeto skirta 14 milijonų 366 tūkstančių litų.

Svarbią paramos SVV dalį sudarė savivaldybių lėšos. Nuo 1998 m. vis daugiau savivaldybių steigė SVV skatinimo fondus (žr. 3 lentelę). Net ir tos savivaldybės, kurios fondų nebuvo įsteigusios, vis dėlto teikė SVV subjektams finansinę paramą iš privatizuoto savivaldybės turto fondo lėšų arba tiesiogiai iš savivaldybės biudžeto. Savivaldybės fondų lėšas buvo naudojamos lengvatinėms paskoloms teikti, palūkanoms už bankų kreditus kompensuoti, mokestinėms paskoloms teikti. Tai taip pat skatino kurti naujas darbo vietas, rėmė konferencijų, mugių rengimą, verslininkų išvykas verslo misijų tikslais, skatino informacijos apie verslą sklaidą.

3 lentelė. Savivaldybių paramos smulkiajam ir vidutiniam verslui kaita

<i>Metai</i>	<i>Smulkiojo ir vidutinio verslo skatinimo fondų savivaldybėse skaičius</i>	<i>Paramos suma, mln.Lt</i>
1998	26	1,5
1999	32	2,4
2000	35	2,5
2001	43	3,6
2002	52	4,0
2003	54	4,3
2004	56	4,9

Šaltinis: www.svv.lt/index.php/lt/30505

Savivaldybių parama smulkiajam ir vidutiniam verslui nuosekliai didėjo. 2005 metais 56 iš 60 savivaldybių teikė smulkioms ir vidutinėms įmonėms paramą per specialiai tam įsteigtus fondus. Paramos keitimo kryptys nusistovėjo: lengvatinių paskolų teikimas, palūkanų kompensavimas, naujų darbo vietų kūrimo skatinimas ir t.t. Nuosekliai

didėjo ir paramos suma. Vis dėlto toji parama Lietuvos mastu vertinta kaip labai menka [17].

Tvirtinant SVV plėtros strategines kryptis, dominavo jau anksčiau nusistovėję prioritetai: teisinės, ekonominės bei informacinės aplinkos tobulinimas, smulkiojo ir vidutinio verslo finansinės paramos sistemos plėtra ir stiprinimas, palankios smulkiojo ir vidutinio verslo paslaugų sistemos formavimas, smulkiojo ir vidutinio verslo paslaugų infrastruktūros plėtojimas [14]. Buvo numatyta organizuoti smulkiojo ir vidutinio verslo sąlygų analizę ir tyrimus, rengti ir įgyvendinti smulkiojo ir vidutinio verslo informacinių ir bendradarbiavimo sistemas, verslumo skatinimo kampanijas ir verslo planus bei programas. Planuota, kad kasmet vis daugiau smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų gaus techninę paramą įgyvendinant projektus. Užtikrinant paskolų garantijų teikimą (įmokų ir išmokų kompensavimas bei paskolų palūkanų dalinis padengimas vykdomas per INVEGA), vis daugiau smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų turėtų gauti finansinę paramą. Tam turėjo tarnauti ir europiniai sprendimai: pavyzdžiui, iki 2007 m. buvo pratęsta *Daugiametė programa įmonėms, ypač mažoms ir vidutinėms, bei verslininkystei*. Pradėti taikyti įvairesni paramos instrumentai. Inovacijoms ir konkurencingumo didinimo programai įgyvendinti 2005 m. Vyriausybė skyrė 8,9 milijono litų. Šios programos pagrindinis tikslas – sukurti palankias sąlygas verslui atlaikyti Europos Sąjungos ir kitų šalių rinkų konkurencinį spaudimą. Taip esą būtų sudarytos galimybės naujoms darbo vietoms kurtis, didėtų užimtumas Lietuvoje.

2005 m. buvo patvirtintos pagrindinės SVV plėtros iki 2008 m. kryptys: SVV teisinės ir ekonominės aplinkos tobulinimo, finansinės paramos SVV subjektams aplinkos tobulinimo, finansinės paramos SVV subjektams gerinimo, verslumo skatinimo regionuose, SVV konkurencingumo skatinimo. Ūkio ministerija žadėjo toliau tobulinti mokymo ir konsultavimo paslaugas, remti inovacijas per inovacijų paramos tinklą – iki 50 proc. inovacinio projekto vertės, taikyti kitas verslą skatinančias priemones. 2006 m. numatyta pradėti įgyvendinti naują finansinės paramos priemonę – mikrokreditavimą (paskolas mikroįmonėms iki 25 tūkstančių eurų). Tokia galimybė atsirado baigus galioti PHARE negražintinos paramos, programoms ir perėmus paramos lėšas (beveik 29 milijonus litų) į valstybės biudžetą. Tokiu būdu INVEGA įgijo naują funkciją - administruoti mikrokreditų teikimą SVV subjektams [21].

Vis dėlto inovacinės veiklos finansavimas ES senbuvėse ir Lietuvoje labai skiriasi: senbuvėse jis kelis kartus didesnis. Dar viena problema, apsunkinanti inovacijas, yra ta, kad įmonės ES valstybėse senbuvėse kur kas aktyviau bendrauja su mokslo institucijomis negu Lietuvoje [9]. Apskritai, Lietuvos, kaip ir kitų Vidurio Rytų Europos valstybių, mažos ir vidutinės įmonės dar nėra visiškai pasirėngusios atsilipti į išsiplėtusias ir dar atviresnes Europos Sąjungos konkurencijos iššūkius ir išnaudoti naujas galimybes [18]. Šį atsilikimą labiau lemia nebe įstatyminis kontekstas ar administravimo problemos, o per menka finansinės paramos smulkiajam ir vidutiniam verslui apimtis.

Išvados

1. Kryptingos smulkiojo ir vidutinio verslo politikos poreikį Lietuvoje sukėlė keli veiksniai: ekonomikos transformacijos procesai, poreikis reglamentuoti naujai atsiradusius ūkio subjektus, naujai susikūrusių verslininkų organizacijų spaudimas, mažų ir vidutinių įmonių skaičiaus gausėjimas bei Europos Sąjungos iššūkiai.

2. Analizuojant smulkiojo ir vidutinio verslo teisinės bazės raidą, išskirtini laikotarpiai: 1) iki 1997 m., kai nesant bendro smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų apibrėžimo Europoje, Lietuvos teisinės bazės pokyčius mažai teveikė Europos teisė; 2) iki derybų dėl narystės ES pradžios, kai PHARE programa turėjo tam tikrą, tačiau netiesioginį poveikį, kad būtų perimtos Europos Sąjungoje taikomos paramos verslui priemonės; esminis ES poveikis pastebimas, pradėjus derinti smulkios ir vidutinės įmonės apibrėžimą su Europos Komisijos rekomendacijomis.

3. Smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros strategijos Lietuvoje atkartoją Europos Sąjungos smulkiojo ir vidutinio verslo skatinimo tikslus. Pastaraisiais metais daugiausia dėmesio skiriama struktūrinių fondų paramai panaudoti.

4. Europos Sąjungos poveikis ypač ryškus smulkiojo ir vidutinio verslo politiką įgyvendinančių institucijų raidai: įsteigta Lietuvos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros agentūra, paramos verslui institucijos, buvo stiprinami šių institucijų administraciniai gebėjimai, įgyvendinamos skatinimo programos. Visa tai suformavo vientisą paslaugų kompleksą, nemenkai sąlygojusį efektyvų smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įgyvendinimą. Smulkiojo ir vidutinio verslo politikos tęstinumui užtikrinti tikslinga ir ateityje didinti šio sektoriaus finansavimą iš valstybės ir savivaldybių biudžetų.

Literatūra

1. Baršauskas P. *Smulkaus ir vidutinio verslo politika Europos Sąjungoje ir Lietuvoje*. Kaunas: Technologija, 2002.
2. Darulis R., Masalskis K. Smulkus verslas Lietuvoje: būklė, problemos, perspektyvos. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 1998, Nr.6.
3. Dėl finansinės paramos priemonių inovacinėms ir kuriančioms darbo vietas mažoms ir vidutinėms įmonėms. Plėtros ir užimtumo iniciatyva 98/347/EB, 1998.
4. European Charter for Small Enterprises Report –Lithuania-30/09/2002. http://europa.eu.int/comm/enterprise/enlargement/charter/report_2003/lithuania 21002.pdf
5. Europos Komiteto internetinis portalas. <http://www.euro.lt>
6. Europos mažų ir vidutinių įmonių chartija, <http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/n26002.htm>
7. Europos Komisijos reguliarusis pranešimas apie Lietuvos pažangą. (2002). <http://www.europa.eu.int/comm/enlargement/report>
8. Europos Komisijos rekomendacija dėl mažų ir vidutinių įmonių apibrėžimo, 96/280/EB, 2003/361/EB, <http://europa.eu.int>
9. Gineitienė Z., Girdenis J. Mažų, vidutinių ir didelių įmonių vieta inovacinėje veikloje. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 2004, 30, 81-92.
10. Kaziliūnienė R. Devynios auklės smulkiajam verslui. *Verslo žinios*, 1997, rugpjūčio 6 d., 6.
11. Lietuvos Respublikos Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymas. *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 109-2993.
12. Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr.105-4689.
13. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas *Dėl SVV plėtros programos ir jos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo*. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 23-541.
14. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas *Dėl smulkaus ir vidutinio verslo plėtros iki 2004 metų strateginių krypčių ir smulkaus ir vidutinio verslo plėtros 2002–2004 metų priemonių patvirtinimo*. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 74-3174.
15. Lietuvos Smulkaus ir vidutinio verslo paramos asociacijos internetinis portalas. www.svv.lt
16. Masalskis K. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros institucijos: dabartis ir perspektyvos. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. 1998, Nr. 7.
17. Migonytė S. Šykšti savivaldybių parama verslui. *Verslo žinios*, 2001, birželio 26 d. 9.
18. Mockaitis A.I., Vaiginienė E. Vidurio bei Rytų Europos smulkiojo ir vidutinio verslo internacionalizavimo problemos. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 2005, 34, 113-125.
19. Pačesa N. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros – naujos ekonomikos pradžia? *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 2002, Nr. 22.
20. PHARE 2002 ESS projektas. www.ekm.lt
21. Smulkusis ir vidutinis verslas bei inovacijos – strateginiai 2006 m. ūkio tikslai. Vyriausybės spaudos tarnybos pranešimas. „Lietuvos rytas“, 2006 m. sausio 23 d., 2.
22. Sūdžius V. *Smulkaus ir vidutinio verslo administravimas ir valdymas*. Vilnius: Kronta, 2001.
23. Tarybos sprendimas dėl trečiosios daugiametės programos Europos Sąjungos mažoms ir vidutinėms įmonėms 97/15/EB. <http://www.europa.eu.int>
24. Tarybos sprendimas dėl daugiametės įmonių ir verslininkystės, ypač mažųjų ir vidutinių įmonių, programos (2001-2005 m.) 2000/819/EB, <http://www.europa.eu.int>
25. Ūkio ministro 2003 m. įsakymas Nr. 4-74 *Dėl paslaugų smulkiam ir vidutiniam verslui įstaigų tinklo formavimo, valdymo ir finansavimo pagrindinių principų*. <http://www.ekm.lt>
26. Verslo plėtojimo tarybos reglamentas. 2001 m. lapkričio 8 d. www.ekm.lt

Liudas Mažylis

European Context of Support for Small and Medium Businesses Administration in Lithuania

Summary

Impact of the European small and medium enterprises policy principles on the development of institutional framework in Lithuania has been analyzed in the paper. Exploring the topic changing criteria of small and medium enterprises in European Union has been taken into account, as well as changes of the institutions, and stages of their development. Problems of public finance support for creating business advisory service system have been discussed in the paper. Instruments of direct (PHARE program) and indirect (membership negotiations) of European Union have been characterized. Author concludes that despite the increasing support for small and medium enterprises in the amount and innovating forms, it is not sufficient for coping with market pressure both within Community and externally.